

NECULAI ZAHARIA

(1899—1983)

În dimineața zilei de 9 ianuarie 1983 a încetat să bată inima profesorului Neculai Zaharia, inimă dăruită cu entuziasm și abnegație descifrării tainelor ascunse ale trecutului îndepărtat al patriei și, îndeosebi, al plaiurilor moldovene. Ajunsesse la o vîrstă frumoasă, dar vioiciunea și tinerețea sa sufletească nu erau cu nimic diminuate de trecerea anilor. Eram obișnuiți cu prezența sa vie și plăcută în mijlocul nostru, cu optimismul său care nu l-a părăsit pînă în apropierea sfîrșitului. De aceea, plecarea sa dintre noi și gîndul că nu-l vom mai vedea pe distinsul profesor ne-a întristat și îndurerat mult.

Neculai Zaharia s-a născut în Botoșani, la 19 noiembrie 1899. Studiile medii le-a făcut în orașul natal, la binecunoscutul liceu „Laurian”. După absolvirea liceului, și-a continuat studiile la Facultatea de Științe a Universității din Iași, înscris întîi la secția de Științele naturii și urmînd, apoi, secția de Geografie, pe care a absolvit-o în anul 1927. Teza de licență în geografie a susținut-o în anul 1931 și a obținut mențiunea „Foarte bine”. Ulterior, a urmat Seminarul Pedagogic Universitar și a obținut, în anul 1933, diploma de capacitate pentru învățători.

Din anul absolvirii facultății a funcționat ca profesor la numeroase școli și licee, între care amintim Școala Normală de băieți „Mihail Eminescu” din Botoșani, liceul „Petru Rareș” din Piatra Neamț și Școala specială de ucenici din Rîmnicu Sărat. La Iași, bogata sa activitate didactică s-a desfășurat, mai ales, la Seminarul teologic „Veniamin Costachi”, la Școala medie tehnică de administrație economică de băieți, liceul Clasic și liceul Industrial.

După 35 de ani de îndrumare și educare a numeroase promoții de elevi, profesorul a fost pensionat, în anul 1959.

Între anii 1957—1958, Neculai Zaharia a fost încadrat cercetător științific principal în sectorul comunei primitive din cadrul Muzeului de istorie a Moldovei, secție a Institutului de istorie și arheologie a Filialei Iași a Academiei R.S. România.

Pentru munca neobosită, depusă la catedră și pe tărîmul științific, Neculai Zaharia a fost distins, în anul 1967, cu titlul de „Profesor Emerit”. Această distincție, de care profesorul a fost întotdeauna mîndru, era o binemeritată încununare a pasionatei sale munci.

Ca geograf a activat, din anul 1927, în cadrul Societății române de geografie și, din 1946, ca membru colaborator al Institutului de cercetări geografice al României. De asemenea, a fost membru al Societății de științe istorice din R.S. România și colaborator onorific al Institutului de istorie și arheologie „A.D. Xenopol”.

Atracția deosebită spre istorie l-a determinat pe profesorul Neculai Zaharia să colinde cu drag și sîrg meleagurile moldovene în căutarea adevărului ascuns în numeroasele vestigii arheologice întîlnite în cale. Formația sa de geograf l-a ajutat să cunoască și să înțeleagă mai bine unele probleme legate de geografia istorică, de dinamica așezărilor omenești ce au existat pe teritoriul Moldovei de-a lungul zbuciumatei noastre istorii.

Încă din anii 1949—1950 a întreprins cercetări de teren în zonele Botoșanilor și Dorohoiului, extinse, ulterior, pe întreg teritoriul Moldovei și, chiar, la sud de Carpați. Munca sa pasionată și stăruitoare de investigare arheologică s-a concretizat în descoperirea unui număr impresionant de așezări și necropole, datînd din cele mai vechi timpuri și pînă în secolul al XVIII-lea. Totodată, profesorul Neculai Zaharia a efectuat săpături și a colaborat la cercetările întreprinse pe marile șantiere de la Hlincea — Iași și Bicaz, desăvîrșindu-și astfel pregătirea ca arheolog.

Lucrările publicate, atît de diverse ca tematică, ne dezvăluie, de fapt, preocupările sale multiple și variate. Ele ne relevă, în același timp, pe cercetătorul interesat în studierea unor aspecte mai puțin știute, în alegerea unor căi mai puțin bătute de înaintași.

Într-o vreme cînd, la noi, paleoliticul era mai puțin cunoscut, cercetările întreprinse de profesorul Neculai Zaharia în zona Prutului Mijlociu, la Mitoc — Malul Galben, sau în Carpații Răsăriteni, la Ceahlău — Scaune, Gura Bistricioarei, au adus lumini noi și precizări în legătură cu stratigrafia și utilajul litic al așezărilor investigate.

Pe o linie ascendentă se înscriu, însă, contribuțiile sale referitoare la epoca geto-dacică și, îndeosebi, acelea privind aspectul de tip Lunca Ciurei, din secolele III—II î.e.n.

Veacurile IV—V e.n. l-au atras într-o manieră aparte, ca, de altfel, și pe soția sa, Emilia Zaharia, ele constituind, desigur, unul din domeniile sale preferate de cercetare. Descoperirile din această vreme, cum sînt acelea de la Ciurchi — Iași, Nichiteni, Botoșani — Dealul Cărmî-

dăriei, au fost apreciate atunci la justa lor valoare, cu intuiția și discernământul adevăratului cercetător.

Aceeași atenție a fost acordată și perioadei imediat următoare sau mai îndepărtată, investigațiile de teren din zona Iașilor, din Cîmpia Moldovei și a Jijiei Superioare aducînd informații prețioase cu privire la locuirea umană din aceste teritorii, într-o vreme prea puțin cunoscută din istoria Moldovei și cu probleme atît de controversate. În această direcție, descoperirile sale referitoare la perioada cînd are loc procesul de formare a poporului și a limbii române sau acelea privind secolele XI—XIV vor constitui, întotdeauna, puncte de plecare în cercetările viitoare.

Nu de mai mică importanță sînt cercetările întreprinse în domeniul satului medieval moldovenesc din secolele XIV—XVII, numeroasele descoperiri de așezări rurale, dintre care unele dispărute, fiind de un real folos în localizarea certă în teren a vechilor lor vetre de locuire. În acest sens, o mențiune aparte merită, fără îndoială, rezultatele obținute prin săpăturile efectuate la Hudum — Botoșani, rămase, însă, din nefericire, în manuscris.

Amplele recunoașteri de teren de pe cuprinsul teritoriului est-carpatic au fost fructificate în monografia **Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea**, scrisă în colaborare cu prof. Mircea Petrescu-Dîmbovița și Emilia Zaharia, lucrare ce va rămîne o importantă realizare și o operă de referință în istoriografia românească.

La această bogată și rodnică activitate nu vom putea trece cu vederea nici grija manifestată de profesorul Neculai Zaharia în îndrumarea tinerilor arheologi în recunoașterile de teren, nici inimosul său îndemn spre noi și neîncetate investigații.

Acum, cînd trupul și-a găsit odihna în pămîntul strămoșesc, gîndurile noastre se îndreaptă cu pietate și considerație spre omul și cercetătorul Neculai Zaharia. Dacă truda pasionatului arheolog va rămîne cunoscută prin lucrările publicate, faptele omului, ale omului de omenie care a fost Neculai Zaharia, se pot șterge, cu vremea, în umbra uitării. Nu-l pot uita, însă, toți cei ce au fost ajutați cu bunele-i povețe, toți cei ce au găsit, de atîtea ori, sprijin moral și material în casa primitoare a profesorului. Și, pentru că nu totul moare, amintirea sa va rămîne vie în sufletul tuturor acelor ce l-au cunoscut, stimat și apreciat, ca un modest omagiu adus omului și profesorului Neculai Zaharia.

RODICA POPOVICI

LUCRĂRI PUBLICATE

¹ *Șantierul Hîlncea Iași*, SCIV, IV, 1953, 1—2, p. 312—332 (în colaborare).

² *Șantierul arheologic Hîlncea — Iași*, SCIV, V, 1954, 1—2, p. 233—251 (în colaborare).

- ³ Informații sumare cu privire la cetatea de la Stințești (Botoșani), SCIV, VI, 1955, 1—2, p. 333—334 (în colaborare).
- ⁴ Recunoașteri arheologice executate de colectivul Muzeului de anticități din Iași, în anul 1953, în cuprinsul Moldovei, SCIV, VI, 1955, 1—2, p. 287—295.
- ⁵ Cercetările de suprafață efectuate în Moldova în cursul anului 1954, SCIV, VI, 1955, 3—4, p. 897—912.
- ⁶ Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi, SCȘI, Istorie, VII, 1956, 2, p. 1—56 (în colaborare).
- ⁷ Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956, MCA, V, București, 1959, p. 34—38 (în colaborare).
- ⁸ Cercetările de la Mitoc (r. Săveni, reg. Suceava), MCA, VI, București, 1959, p. 11—21 (în colaborare).
- ⁹ Descoperiri paleolitice în Moldova efectuate în anii 1952—1957, AM, I, 1961, p. 11—39.
- ¹⁰ Sondajul arheologic de la Botoșani — „Dealul Căramidăriei”, MCA, VII, București, 1961, p. 461—469 (în colaborare).
- ¹¹ Un mormint din epoca migrațiilor la Erbiceni (r. Iași, reg. Iași), AM, I, 1961, p. 211—217 (în colaborare).
- ¹² Sondajul de salvare din necropola de la Probota (Iași), MCA, VIII, București, 1962, p. 597—606 (în colaborare).
- ¹³ Sondajul din necropola de la începutul epocii migrațiilor de la Pletriș-Bîrlad, MCA, VIII, București, 1962, p. 591—597 (în colaborare).
- ¹⁴ Mamutul (*Elephas trogontherii* Pohlig) de la Holboca (Iași), Comunicări de Geologie, II, 1963, p. 155—168 (în colaborare).
- ¹⁵ *Elephas trogontherii* Pohlig de Holboca-Iassy (Roumanie), Folia Quaternaria, 12, Cracovia, 1963 (în colaborare).
- ¹⁶ Două vase pictate din grupul Horodiștea-Foltești, descoperite în raionul Iași, AM II—III, 1964, p. 439—443).
- ¹⁷ Contribuții la cunoașterea culturii materiale din secolul al V-lea e.n. din Moldova în lumina săpăturilor de la Botoșani, AM, VI, 1969, p. 167—178 (în colaborare).
- ¹⁸ La diffusion géographique des établissements pré-et protohistoriques de Moldavie, Actes du VIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques-Prague, 21-27 août 1966, Praga, I, 1970, p. 112—114 (în colaborare).
- ¹⁹ Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea, București, 1970, 660 p. (în colaborare).
- ²⁰ Sondajul din așezarea de la Drăgușeni „La Ocoale”, jud. Botoșani (1968), MCA, X, București, 1973, p. 151—167 (în colaborare).
- ²¹ Contribuții privind rezultatele unor cercetări arheologice în Cîmpia Jijiei Superioare din județul Botoșani, Din trecutul județului Botoșani, Botoșani, 1974, p. 135—155 (în colaborare).
- ²² Les nécropoles des IVe—Ve siècles de Botoșani-Dealul Căramidăriei, Dacia, NS, XIX, 1975, p. 201—236 (în colaborare).